ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^{ο} ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. τις συνέπειες των πλημμυρών του Νείλου για την οικονομία της Αιγύπτου. (μονάδες 10)

β. τις θεότητες που λατρεύονταν από την αιγυπτιακή θρησκεία. (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ιλύς είναι η λάσπη που έμενε στα χωράφια μετά την πλημμύρα του Νείλου και τα λίπαινε καθιστώντας τα γόνιμα, γεγονός που προκαλούσε μεγαλύτερο θαυμασμό ακόμη και από τον ίδιο τον ποταμό. Ανάμεσα στα χαραγμένα στις πυραμίδες κείμενα διαβάζει κανείς και την ακόλουθη φράση: «Τρέμουν όσοι βλέπουν την πλημμύρα όταν χτυπούν [ενν. τα κύματα], αλλά τα λιβάδια γελούν, οι όχθες ανθίζουν, τα θεϊκά δώρα έρχονται [ενν. από τον ουρανό], οι άνθρωποι δοξάζουν τους θεούς, η καρδιά των θεών αγαλλιάζει». [...] Η Αίγυπτος λάτρευε επίσης ένα άλλο περιοδικό φαινόμενο, εξίσου τακτικό όπως η πλημμύρα: τον ήλιο. Καθημερινά ο ήλιος ανατέλλει “εξ ανατολών” κατακλύζοντας με τις εκθαμβωτικές ακτίνες του τον κόσμο, φτάνει στο ζενίθ του και δύει το βράδυ με απρόσμενη ταχύτητα. Πώς θα μπορούσε λοιπόν να μη δημιουργηθεί ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους ένα ηλιοκεντρικό πολιτικό δόγμα προς τιμήν του θεού Ήλιου; Πώς θα μπορούσαν οι φαραώ της 4ης δυναστείας, δημιουργοί των μεγάλων πυραμίδων, εμπνευσμένοι από την ηλιοκεντρική αντίληψη του σύμπαντος, να μην προσθέσουν το επίθετο Ρα στο όνομά τους;

Λεκλάν, Ζ., «Ο Νείλος, οι Φαραώ και οι θεοί», στο Sartori, Cr., Sacchi, L. (επιμ.), *Αίγυπτος: οι Φαραώ την εποχή των πυραμίδων. Από την προϊστορία έως το 16ο αιώνα π.Χ.,* μτφρ. Άννα Κατσιμπίρη, «Η Καθημερινή», Αθήνα 2007, σσ. 17-22.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^{ο} ΘΕΜΑ

Βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας αναφορικά με τον μυκηναϊκό πολιτισμό και αξιοποιώντας πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα εξής:

α. Σε ποιους τομείς του μυκηναϊκού πολιτισμού περιορίζονται οι πληροφορίες που δίνουν τα κείμενα που βρέθηκαν στα μυκηναϊκά ανάκτορα, χαραγμένα σε πήλινες πινακίδες σε γραμμική Β΄ γραφή, και πού οφείλεται ο περιορισμός αυτός; (μονάδες 12)

β. Ποια είναι η ιστορική αξία των πινακίδων αυτών; (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έχουμε λοιπόν κάποιους σωρούς από πηλό, που καταρχήν δεν μας υπόσχονται τίποτα. Τους κάνει πολύτιμους όμως το γεγονός ότι συνιστούν μια ολότελα καινούρια πηγή αδιάβλητης πληροφόρησης για τον αρχαιότατο ελληνικό πολιτισμό. [...] Είναι βέβαια λυπηρό που οι πινακίδες δεν μας λένε τίποτα για την ιστορία των ανθρώπων που τις έγραψαν, ούτε για τη σκέψη τους. Κι όμως, μερικοί από εμάς θα εκπλαγούν ίσως, όταν ανακαλύψουν πόσα συμπεράσματα μπορούμε να αντλήσουμε από αυτές. Οι Μυκηναίοι δεν το θεώρησαν απαραίτητο να διασώσουν ούτε την ιστορία τους ούτε τη διπλωματική τους αλληλογραφία. Μας άφησαν όμως τουλάχιστον καταγραφές από τη διοίκηση των βασιλείων τους και από τη λειτουργία ορισμένων τομέων της οικονομίας τους.

Chadwick, J. *Ο Μυκηναϊκός κόσμος*, μτφρ. Κ.Ν. Πετρόπουλος, Gutenberg, Αθήνα 1997, σσ. 29-30.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^{ο} ΘΕΜΑ

Αντλώντας πληροφορίες από το παρακάτω κείμενο και βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας:

α. να αναφερθείτε στις πηγές προέλευσης των δούλων κατά την ομηρική εποχή, δίνοντας ένα παράδειγμα για την κάθε περίπτωση (μονάδες 10)

β. να σχολιάσετε κριτικά τις δυνατότητες κοινωνικής ανέλιξης που ένας δούλος μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να αποκτήσει εντός του οίκου. (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στα ομηρικά ποιήματα ο πόλεμος είναι ο κύριος παράγοντας δουλείας, αφού όταν κυριεύεται μια πόλη, οι γυναίκες και τα παιδιά γίνονται λάφυρα του νικητή. Η πειρατεία παίζει επίσης σημαντικό ρόλο: τον νεαρό Εύμαιο τον απήγαγαν Φοίνικες έμποροι-πειρατές, με τη συνεργία μιας δούλης από τη Σιδώνα, την οποία επίσης είχαν απαγάγει πειρατές από την Τάφο. Η Οδύσσεια αναφέρει ακόμη μια δούλη που γεννήθηκε στον οίκο του Οδυσσέα: η Μελανθώ η κόρη του Δόλιου, η οποία φέρθηκε με αγνωμοσύνη στην Πηνελόπη, που την ανέθρεψε από την παιδική της ηλικία σαν να ήταν παιδί της. Τα ποιήματα [ενν. η Ιλιάδα και η Οδύσσεια] δεν αναφέρουν καμία περίπτωση χειραφέτησης[1] δούλου. Ένας δούλος όμως απολαμβάνει ενίοτε[2] κάποια αυτονομία -ο Εύμαιος είχε αγοράσει έναν δούλο με δική του πρωτοβουλία και με δικά του έξοδα-, και ένας καλός κύριος ξέρει να ανταμείβει τους πιο αφοσιωμένους υπηρέτες, παραχωρώντας τους έναν κλήρο γης, ένα σπίτι και μια γυναίκα.

Carlier, P., *Ο Όμηρος*, μτφρ. Αν. Κεφαλά, Πατάκης, Αθήνα 2005, σ. 187.

[1] απελευθέρωση/ απόκτηση πλήρους αυτονομίας

[2] κάποιες φορές

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^{ο} ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται,

α. να παρουσιάσετε τα κυριότερα αίτια του δεύτερου ελληνικού αποικισμού (8^{ος}-6^{ος} αι. π.Χ.). (μονάδες 12)

β. να αναφερθείτε στη σχέση των αποικιών με τις μητροπόλεις. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Θουκυδίδης λέει πως το κύριο αίτιο του αποικισμού ήταν η αναζήτηση γης και αυτό, από άποψη πολύ γενική, φαίνεται να είναι σωστό. […] Φαινόταν πολύ εύλογο να πιστεύουμε ότι σε πολλά μέρη στη Δύση, όπως ιδιαίτερα στις Συρακούσες, η εισαγωγή ελληνικής κεραμικής από τους εγχωρίους είχε αρχίσει προτού φτάσουν εκεί άποικοι και ήταν λογικό να συμπεράνουμε από αυτό πως το εμπόριο ήταν παράγοντας σπουδαίος, αν όχι αποφασιστικός, για την αποστολή των αποίκων. […] Είδαμε πως αυτή την εποχή επικρατούσε γενικά η αριστοκρατική μορφή διακυβερνήσεως. […] Μ' αυτές τις περιστάσεις υπήρχαν στους ανθρώπους ισχυρές παρορμήσεις να εγκαταλείψουν τη γενέτειρα πόλη τους […] και να συμμετάσχουν στην ίδρυση μιας νέας πολιτείας, όπου θα μπορούσαν να άρχουν οι ίδιοι.

Bury,J.B. & Meiggs,R., *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος μέχρι τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου,* μτφρ. Κ. Ν. Πετρόπουλος, Καρδαμίτσα, Αθήνα 1978, σσ. 106-107.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Οι αποικίες της εποχής εκείνης ιδρύθηκαν από πόλεις, γι' αυτό και διαφέρουν από τους συνοικισμούς της δεύτερης χιλιετίας. Ο αποικισμός γινόταν τώρα από μια «μητρόπολη», με την οποία η νέα κοινότητα διατηρούσε τη σχέση θυγατρικής πόλεως. […] Η νέα κοινότητα ήταν πόλη όπως ακριβώς η μητρόπολη. […] Ωστόσο ως πολιτική κοινότητα, ως «πόλις», ήταν κατά κανόνα ανεξάρτητη από αυτήν. […] Ο πολίτης της αποικίας δεν ανήκε πλέον στο σώμα των πολιτών της μητροπόλεως. […] Θετική επίδραση στην περαιτέρω ανάπτυξη των αποικιών είχε

επίσης το γεγονός ότι αυτές δεν διοικούνταν από την μητρόπολη, αλλά από τους πολίτες που ήταν εγκατεστημένοι εκεί.

Wilcken, Ul., *Αρχαία ελληνική Ιστορία ,* μτφ. Ι. Τουλουμάκου, Παπαζήση, Αθήνα 1976, σσ. 119-120.

Πηγή 1 σελ.141 Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. τα χαρακτηριστικά της πολεοδομίας της πόλης και τις οικονομικές δραστηριότητες που αναπτύσσονταν στο πνευματικό κέντρο της Αλεξάνδρειας. (μονάδες 13)

β. Τι ήταν το Μουσείο και ποια η συμβολή του στην πνευματική δραστηριότητα της πόλης (μονάδες 12)

Η Αλεξάνδρεια και τα βασιλικά ανάκτορα

Η πόλη στο σύνολο της διασχίζεται από δρόμους κατάλληλους να κυκλοφορούν έφιπποι και άμαξες καιαπό δύο δρόμους που είναι πολύ φαρδείς και εκτείνονται σε μήκος περισσότερο από ένα πλέθρο*· αυτοί διασταυρώνονται δύο φορές και σε ορθή γωνία. Η πόλη περιέχει πολύ όμορφα δημόσια ιερά καθώς και τα βασιλικά ανάκτορα, τα οποία καταλαμβάνουν το ένα τέταρτο ή, ίσιος, το ένα τρίτο της έκτασής της. Γιατί ο καθένας από τους βασιλείς, όπως ακριβώς αισθανόταν από έφεση προς τη λαμπρότητα ότι πρέπει να προσφέρεικάποιο διάκοσμο στα δημόσια μνημεία. έτσι αφιερωνόταν με προσωπικά έξοδα στην αναμόρφωση της κατοικίας του προσθέτοντας κάτι στα ήδη υπάρχοντα, κατά τρόπο τέτοιο ώστε - για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του ποιητή να δημιουργούνται άλλα (κτήρια) από άλλα. Όλα τα κτίσματα, εντούτοις, συνδέονται μεταξύ τους αλλά και με το λιμάνι και μ' αυτά που ήταν έξω από το λιμάνι. Το Μουσείο επίσης είναι τμήμα των βασιλικών ανακτόρων έχει ένα δημόσιο περίπατο, μια εξέδρα με καθίσματα και ένα μεγάλο οίκημα στο οποίο βρίσκεται η αίθουσα του κοινού συσσιτίου των ανθρώπων της γνώσης που συμμετέχουν στο Μουσείο.

Στράβων, Γεωγραφικά, XVII, 1,8.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3ο ΘΕΜΑ

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Πού, από ποιους και με ποιον τρόπο καθιερώθηκε η ανεξιθρησκία στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία;

(μονάδες 10)

β. Ποιοι πολιτικοί λόγοι επέβαλαν την επιλογή της ανεξιθρησκίας στους εμπνευστές της;

(μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εγώ, ο Αύγουστος Κωνσταντίνος και εγώ, ο Αύγουστος Λικίνιος όταν ευτυχήσαμε να συναντηθούμε στο Μεδιόλανο και να συζητήσουμε όλα τα θέματα που αφορούν το κοινό συμφέρον, αποφασίσαμε ότι […] έπρεπε πρώτα απ' όλα να τακτοποιήσουμε όσα έχουν σχέση με την ευλάβεια και τον σεβασμό προς το θείο. Δηλαδή να δώσουμε και στους χριστιανούς και σε όλους τους άλλους την ελευθερία να επιλέγουν τη θρησκεία που θέλουν, ώστε οποιαδήποτε θεότητα και οποιαδήποτε ουράνια δύναμη υπάρχει να είναι ευνοϊκή προς εμάς και σε όλους όσους είναι κάτω από την εξουσία μας.

Ευσέβιος, *Εκκλησιαστική ιστορία*, Χ, V 4-5